

Fhano Afurika Tshipembe, ḍuvha ɭa 16 Fulwi ndi holodei ine ya vhidzwa Ḍuvha ɭa Vhaswa.

Heyi ndi nganea ya ḍivhazwakale ya yeneyi holodei, na zwe zwa itea nga ɭeneɭo ḍuvha nga 1976.

“Ni a qivha uri ho itea mini nga Duvha la Vhaswa nga 1976?”
Makhulu wa mukegulu vha vhudzisa vhaduhulu vhavho,
Buhle na Vusi.

“Ho vha na zwiitea zwa ndeme kha divhazwakale nga la 16
Fulwi ngei Soweto!” makhulu vha ralo.

“Ho vha hu nga matsheloni a 16 Fulwi 1976. Ho vha hu
ñwaha wanga wa u fhedzisa tshikoloni.

He 10 duvha 10 shandula divhazwakale,” makhulu vha bvela
phanda.

“Ro vha ri vhagudiswa vha zwikolo zwo fhambafhambanaho zwi re Soweto.

Ro vha ri tshi khou lugiselela u matsha u bva zwikoloni zwashu u swika Tshitediamu tsha Orlando. Ro vha ro lugiselela u matsha nga mulalo.”

“Vho vha vha tshi khou matshela mini?” Hu vhudzisa Buhle.

Makhulu vha a ɽalutshedza, “Muvhuso wa tshiɽalula wo vha u tshi khou ri kombetshedza uri ri gude nga Tshivhuru. Ro vha ri sa tendelani na wonoyo mulayo. Ro vha ro sinyuwa zwihulu!”

“Ro dzhia vhukando ha u vhotholola vhagudiswa vha vharema vha Afrika Tshipembe.

Ro vha ri tshi khou ɔɔa pfunzo ya khwine. Ro ro ri tshi khou ɔɔa pfunzo i fanaho vhukati ha vathu vhothe vha Afrika Tshipembe.”

“Ho itea mini?” Vusi u a vhudzisa.

“Ro vha ri tshi khou matshela u ya mutanganoni
Tshitediamu tsha Orlando. Vhagudiswa vha zwigidi vho ḡa.
Ro vha ro takala nga maanḡa!” Makhulu vha tshi humbula.

“Musi ri tshi khou matsha, mapholisa vha ri tshasela!

Vha posa xasi dza mitodzi. Mmbwa dzavho dza ri tshasela!

Ro lingedza u dzula ro dzika na u bvela phanḁa ri tshi khou tshimbila.”

“Vha thoma u thuntsha nga zwigidi!

Hu na tshinepe tshi re na bvumo tshe tsha tshuwisa jifhasi lothe.

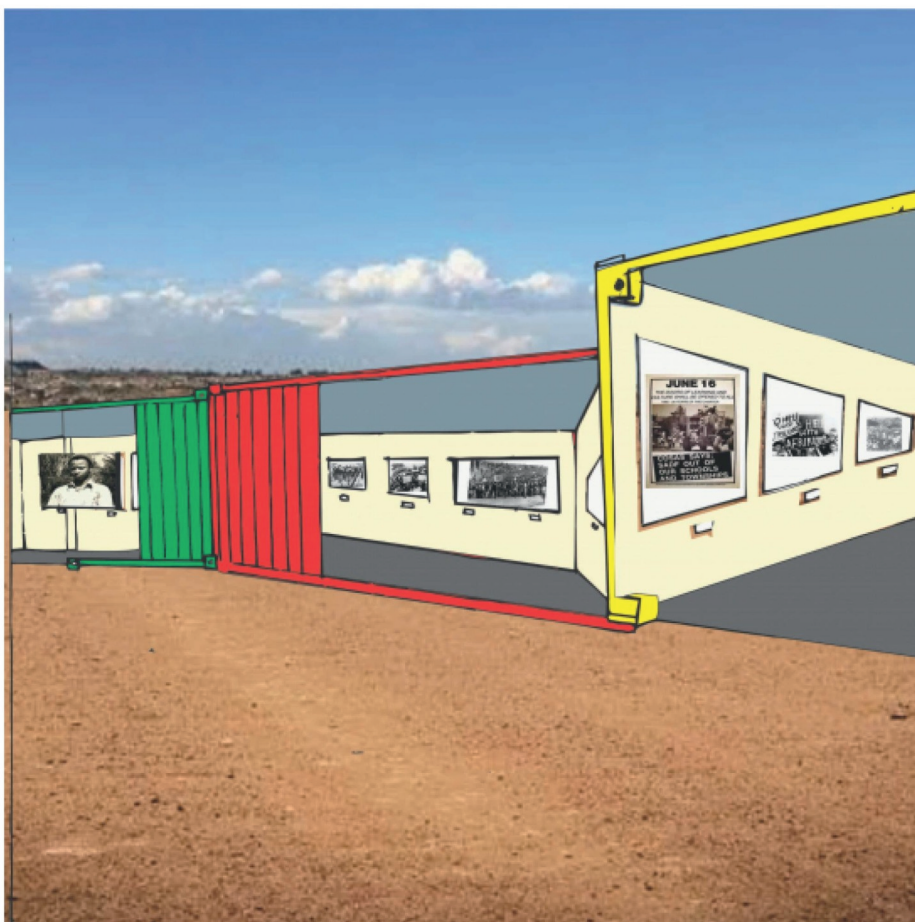
Tshinepe tsha Hector Pieteron o takulwa nga khonani yawe,” makhulu vha amba vho tungufhala.

“Zwo fhela hani?” hu vhudzisa Buhle na Vusi vha tshi ambela fhasi.

Makhulu vha a fhindula, “Matshi wa Soweto wo mbo ɔi phaɖalala shango ɔtɔhe. Vhagudiswa na vhashumi vhanzhi vha dzhenelela.

Vhathu ɔifhasini ɔtɔhe vho tikedza vhe vha vha vha vha tshi khou matsha na u gwalaba.”

“Matshi wa Soweto wo vha u wa ndeme kha u lwisana na tshiṭalula. Ro vhidza ʘeneʘo ḡuvha uri ndi ‘ḡuvha ʘa Soweto’. ʘo vha holodei nga 1995.

Nga vho 1990, ho ṭaniwa zwithu zwa vhutsila zwi takadzaho nga ha matshi wa vhaswa,” Makhulu vha a humbula.

“Ñwaha muñwe na muñwe nga Ðuvha ʒa Vhaswa ʒa Shango ʒoṭhe, vhathu vha Afrika Tshipembe vha ṭhonifha vhaswa vhe vha vhulahwa kha matshi wa 1976.

“Ri humbula vhaswa vhe vha thusa u fhelisa tshiṭalula,”
Makhulu vha amba vha tshi ḡirwa khana.

“Nga Duvha la Vhaswa hu na zwiitea, maguvhanano na dzikhontsati shango lothe.”

“Ri songo hangwa divhazwakale ya shango lashu,” makhulu vha amba vha tshi phetha mafhungo.

Vha a nwethuwa nahone vha kuvhatedza Buhle na Vusi.

—Dzimbudziso

1. Ndi nnyi ane a khou anetshela nganea, nahone ndi vhonnyi vho thetshesaho? Ni zwi divha hani?
2. Vhaswa vha Soweto vho vha vha tshi khou matsha vha tshi ya ngafhi nga la 16 Fulwi 1976?
3. Vho vha vha tshi khou matshela mini?
4. La 16 Fulwi lo vha holodei lini, nahone ndi ngani?

—Bugu dza tsielano iyi

- Duvha la Vhupfumedzani
- Duvha la Mbofholowo
- Duvha la Vhufa
- Duvha la Pfaneleo dza Vhathu
- Duvha la Vhafumakadzi
- Duvha la Vhashumi
- Duvha la Vhaswa

Heyi bugu ya nganea yo itwa na u nwalwa nga
Luswati, sa tshipiḽa tsha phurodzhekthe ya Zenex
Ulwazi Lwethu ya bugu dza u vhalā ya 2020.